

Nr 275.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa
utökningar av arméorganisationen m. m.; given Stock-
holms slott den 17 maj 1940.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsråds-
protokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla
det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen
hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 17 maj 1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden
PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL,
BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler
chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, uppkommen fråga om
vissa förändringar i arméns krigsorganisation och därmed sammanhängande
utökningar av fredsorganisationen samt anför därvid följande:

Den av 1936 års riksdag beslutade nya försvarsorganisationen innebar för
arméns vidkommande främst ett fastställande av en ny fredsorganisation.
Utgångspunkten för denna fredsorganisation var emellertid, såsom ock av
nämnda riksdags särskilda utskott i dess utlåtande nr 1 framhölls, en till sina
grunddrag angiven krigsorganisation, vars struktur det dock borde ankomma
på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörliga militära myndigheter när-
mare bestämma.

Den krigsorganisation för armén, till vilken 1936 års försvarsbeslut sålunda syftade, har sedermera efter hand blivit i sin helhet genomförd genom fastställande av vederbörliga mobiliseringsplaner m. m.

Med föranledande av den senaste tidens utrikespolitiska händelseutveckling hava inom försvars- och arméstaberna undersökningar vidtagits rörande förutsättningarna för ett snabbt genomförande av en förstärkning av arméns nuvarande krigsorganisation, gående ut på att i största möjliga grad utöka antalet operativa enheter, att utöka eldkraftens relativa styrka inom de lägre förbanden etc. Ett första utkast till en dylik ny krigsorganisation vid armén innefattades i en av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter den 5 april 1940 till mig överlämnad promemoria i ämnet. I nämnda promemoria har tämligen ingående redogjorts dels för de olika åtgärder i fråga om krigsförbandens inre organisation, som ansåges nödvändiga för ernående av den åsyftade utvidgningen av antalet operativa enheter m. m., dels för sättet för tillgodoseende av det därigenom ökade personalbehovet, dels ock för materielbehovet och dess tillgodoseende. Vad särskilt personalbehovet beträffar, må nämnas, att i promemorian räknades med att minst 400 nya officersbeställningar på aktiv stat samt cirka 300 nya underofficersbeställningar skulle erfordras under budgetåret 1940/41.

I en den 11 maj 1940 dagtecknad skrivelse har överbefälhavaren sedermera inkommit med framställning om vidtagande av erforderliga åtgärder för ett snabbt åstadkommande av den i förenämnda promemoria skisserade förstärkningen av arméns krigsorganisation. Överbefälhavaren har därvid föreslagit, att utvidgningen i fråga skulle ske etappvis under budgetåret 1940/41, därvid den första etappen skulle genomföras redan den 1 juli 1940. Därvid intager emellertid luftvärnsartilleriet en särställning, i det att dess föreslagna nya organisation delvis skulle fullbordas först under budgetåret 1941/42.

Beträffande den inverkan på fredsorganisationen, som ett genomförande av den utökade krigsorganisationen skulle innebära, framhöll överbefälhavaren i förenämnda promemoria, att fredsorganisationen icke avsåges skola ändras annat än beträffande kadrernas storlek och i samband därmed stående åtgärder. I sin skrivelse den 11 maj 1940 har överbefälhavaren återkommit till de öknings i de aktiva befälskadreerna m. m., som vore erforderliga för att möjliggöra den föreslagna utsvällningen av krigsorganisationen. De nya officers- och underofficersbeställningar, som erfordrades för ändamålet, hava därvid sammanförts i en särskild tablå, liksom i en särskild tablå upptagits vissa nya civilmilitära beställningar, som ansetts erforderliga. Vidare hava i en särskild tablå upptagits vissa beställningar på reservstat, vilka borde tillkomma i samband med den utökade krigsorganisationen.

Vad beträffar den fast anställda manskapskadern har överbefälhavaren i sin skrivelse anført, att det för genomförande av den nya krigsorganisationen syntes erforderligt, att jämväl manskapskadern i viss omfattning utökades. Att framlägga ett slutgiltigt och fullständigt förslag till denna ökning hade emellertid, utom i fråga om luftvärnsartilleriet, icke varit möjligt, främst beroende

på att pågående utredning om utbildningstidens längd ännu icke kunnat slutföras. På grund därav syntes för budgetåret 1940/41 endast böra begäras riksdagens bemyndigande att vidtaga av läget betingade förändringar i staterna för manskapspersonalen.

I fråga om luftvärnsartilleriet innebär det framlagda förslaget — till skillnad från förslaget i övrigt — rätt vittgående omändringar i den nu gällande fredsorganisationen. Dessa förändringar avses dock endast i vissa hänseenden skola genomföras under budgetåret 1940/41, medan återstoden skulle anstå till budgetåret 1941/42. Till de föreslagna organisatoriska förändringarna i denna del återkommer jag i det följande.

Utom i fråga om luftvärnsartilleriet avses de föreslagna kaderökningarna skola i sin helhet genomföras redan under budgetåret 1940/41. De för luftvärnsartilleriet avsedda kaderökningarna avses däremot skola slutligen genomföras först under budgetåret 1941/42.

Vad först angår den ifrågasatta utökningen av *krigsorganisationen* är förslaget härutinnan av den natur, att närmare redogörelse härför icke bör ske till statsrådsprotokollet, utan torde ytterligare upplysningar därom få meddelas genom de handlingar, som komma att tillställas riksdagens vederbörande utskott. För egen del vill jag i detta sammanhang endast uttala, att den förstärkning av arméorganisationen, som avses skola vinnas genom de föreslagna åtgärderna, synes vara av en väsentlig betydelse för utökande av landets militära beredskap. Trots de svårigheter, som i vissa hänseenden torde komma att bli förknippade med övergången till den nya organisationen, anser jag mig därför böra tillstyrka, att de föreslagna förändringarna vidtagas, alltefterstom personaltillgången och förhållandena i övrigt det medgiva. De närmare grundläggande bestämmelserna rörande förändringarna i krigsorganisationen torde sedermera få meddelas i kommandoväg.

Vid de förändringar i arméns gällande *fredsorganisation*, som utgöra förutsättningen för genomförandet av den föreslagna utökade krigsorganisationen, torde jag få något närmare uppehålla mig. Såsom överbefälhavaren i sin förenämnda promemoria anført, kan den föreslagna utökningen av krigsorganisationen genomföras utan att några nya fredsförband behöva uppsättas. Ett undantag härifrån utgör dock som sagt luftvärnsartilleriet, beträffande vilket en rätt väsentlig omorganisation föreslås även för fredsförhållanden. Emellertid medför den utökade krigsorganisationen krav på vissa rätt väsentliga utvidgningar av de särskilda personalkadrerna vid armén. Dessa utvidgningar torde även vara erforderliga för fredsorganisationen under förutsättning av en utökad utbildningstid för de värnpliktiga. I fråga om officerare och underofficerare samt vissa civilmilitära befattningshavare på aktiv stat har överbefälhavaren i sin skrivelse den 11 maj 1940 avgivit definitiva förslag liksom i fråga om vissa erforderliga utökningar av arméns reservstater. Beträffande det fast anställda manskapet föreligga däremot, såsom i det föregående påpekats, icke några utarbetade förslag annat än försåvitt angår luftvärnsartilleriet. Jag kommer i det följande att redogöra för de framlagda förslagen till kaderökningar ävensom för de åtgärder, som i anled-

ning därav böra vidtagas. Frågan om utökningen av manskapskadrerna torde därvid — utom i vad avser luftvärnsartilleriet — få lämnas åsido. Då framdeles slutgiltiga förslag därutinnan föreligga från vederbörliga militära myndigheter, torde frågan därom få upptagas till särskild prövning i och för framläggande av proposition till riksdagen.

Innan jag närmare redogör för de föreliggande förslagen till kaderökningar, torde jag få med några ord beröra de föreliggande möjligheterna att rekrytera det stora antalet nya officers- och underofficersbeställningar, som föreslås till inrättande under nästkommande budgetår. I sin förenämnda promemoria anförde överbefälhavaren härom, att med hänsyn till den förhållandevis korta tid, inom vilken den nya krigsorganisationen borde vara genomförd, de av densamma föranledda kaderökningarna kunde ske endast genom överflyttning av reservpersonal, eventuellt övergångsstatspersonal, till aktiv stat ävensom genom officersbefordran efter erforderlig utbildning av härför särskilt lämpliga yngre underofficerare och äldre furirer. Enligt vad jag sedermera inhämtat, anser man sig för rekryteringen av de nya officersbeställningarna kunna räkna med fyra olika kategorier bland dem som sålunda kunna komma i fråga. Den första kategorien utgöres av sådana personer, som anses kunna utan vidare utbildning och prov antagas till aktiva officerare. Dessa skulle kunna utnämnas redan i och med det nya budgetårets ingång. Den andra kategorien utgöres av sådana, som anses utan vidare teoretisk utbildning men efter ytterligare provtjänstgöring kunna antagas till aktiva officerare. Dessa skulle kunna utnämnas omkring den 1 oktober 1940. Till den tredje kategorien räknas de, som efter provtjänstgöring och extra officerskurs anses kunna antagas till aktiva officerare. Dessa förutsätts kunna utnämnas den 1 januari 1941 eller i vissa fall den 1 april 1941. Till den fjärde och sista gruppen hänföras de, som anses lämpade att ansluta till utbildningen för 1939—1941 års officerskurs vid krigsskolan. Deras utnämning skulle ske samtidigt som för övriga elever i sagda officerskurs. — Vad beträffar de nya underofficersbeställningarna avses dessa att fyllas ur följande kategorier: furirer på aktiv stat och i reserven, vilka genomgått arméns underofficersskola, underofficerare på reservstat och i reserven, furirer på aktiv stat, vilka genomgått underofficersskolans förberedande kurs samt furirer på aktiv stat och i reserven med minst 7 tjänsteår och betyg av viss kvalitet i furirsexamen. Ytterligare teoretisk utbildning före utnämningen till underofficer på aktiv stat har synts böra komma i fråga endast beträffande de två sistnämnda kategorierna. Utnämning av de nya underofficerarna har förutsatts skola ske successivt under budgetåret 1940/41.

De vägar för rekrytering av det avsevärda antalet nytillkommande officers- och underofficersbeställningar, som sålunda angivits, torde vara de enda framkomliga för ernående av ett tillfredsställande resultat inom rimlig tid. I anslutning härtill vill jag emellertid understryka, att utvägen att låta övergångsstatspersonal återgå till aktiv tjänst torde böra i så stor utsträckning som möjligt tillämpas. I fråga om tiden för tillsättande av de nya beställ-

ningarna anser jag, att man icke bör i förväg binda sig för att tillsätta visst antal beställningar vid bestämda tidpunkter, utan torde det böra ligga i Kungl. Maj:ts skön att med hänsyn tagen till det på grund av krigsorganisationens successiva utbyggande uppstående behovet bestämma tidpunkten för de nya beställningarnas tillsättande. Därvid lärer böra såsom norm uppställas, att tillsättandet av de nya beställningarna må ske endast då så finnes oundgängligen nödvändigt.

Redogörelsen för de ifrågasatta statökningarna och vad därmed äger samband torde lämpligen böra ske med tillämpande av den indelning av staterna, som vid framläggandet av propositionen nr 159 till årets riksdag tillämpats i fråga om anslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.

Staten för generalstabskåren. I den framlagda tablån över kaderökningar för nästkommande budgetår har föreslagits, att 30 särskilda beställningar skola uppföras för generalstabskårens aspiranter. Detta förslag bör ses i samband med ett samtidigt framlagt förslag att å krigshögskolans stat uppföra 50 särskilda beställningar för krigshögskolans elever. Ifrågavarande sammanlagt 80 beställningar hava föreslagits skola upptagas som alternativa kaptens- eller löjtnantsbeställningar.

Som motiv för dessa förslag torde i främsta rummet ligga en strävan att undvika de svårigheter som stundom kunna uppstå vid de särskilda truppförbanden, då ett flertal yngre officerare samtidigt erhålla längre kommenderingar utom förbanden, i detta fall som generalstabsaspiranter respektive elever vid krigshögskolan. Genom ett arrangemang som det föreslagna skulle dylika avgångar genast kunna ersättas med yngre officerare som ryckte upp i de bortavarandes ställe, medan med det nuvarande systemet den kommanderade så att säga tar lönen med sig. Att detta förhållande kan vara olägligt skall icke förnekas, även om det bör påpekas, att vid beräkandet av fredsförbandens officerskadror i 1936 års försvarsbeslut ett visst antal beställningar avsågs för kommenderingar utom förbanden. För minskande av dessa olägenheter kommer jag också att i det följande föreslå, att vissa befattningar inom andra områden, som nu regelmässigt besättas med kommanderade officerare, skola uppföras å stat såsom särskilda beställningar.

Förslaget att uppföra särskilda beställningar för generalstabsaspiranter och krigshögskoleelever anser jag mig däremot icke kunna biträda. Förutom det enligt min mening principiellt oriktiga i att som ordinarie beställningar uppföra elevplatser vid en skola eller aspirantplatser för vinnande av inträde i en personalkår, tala även andra skäl emot en sådan anordning. Sålunda bör antalet aspiranter och högskoleelever kunna växla under olika tider och olika år med hänsyn till tillfälliga avgångar m. m. Undervisningen vid krigshögskolan kan vidare tänkas böra inställas under vissa speciella förhållanden. Slutligen kan det icke sägas, att man med den föreslagna anordningen med säkerhet skulle vinna syftmålet att kunna ersätta de kommanderades platser vid truppförbanden med andra officerare, då ju möjligheten härtill alltid skulle vara beroende på tillgången på yngre officerare vid förbanden.

För att förminska olägenheterna för truppförbanden att avvara de officerare, som kommenderas till krigshögskolan eller som generalstabsaspiranter, vill jag emellertid förorda, att de särskilda truppförbandsstaterna i stället utökas med sammanlagt det antal beställningar, som för ifrågavarande ändamål föreslagits, eller 80. Fördelningen av dessa beställningar måste naturligen bliva i viss mån schematisk, eftersom antalet kommenderingar icke i förväg kan säkert överblickas. En något så när riktig proportion torde emellertid åstadkommas genom följande fördelning av de 80 beställningarna: å ett vart av samtliga infanteriregementen utom Värmlands, Skaraborgs och Södermanlands regementen 1 kapten och 2 löjtnanter, å Värmlands regemente samt Skaraborgs och Södermanlands regementes infanteridelar 2 löjtnanter var, å vardera av sistnämnda två regementens pansarbataljoner 1 löjtnant, å ett vart av kavalleriregementena och artilleriregementena utom luftvärnsregementena samt artillerikåren 1 löjtnant, å ingenjörtrupperna 2 löjtnanter, å signalregementet 1 löjtnant och å trängen 3 löjtnanter. Härtill återkommer jag i det följande.

Som ett ytterligare medel att undvika olägenheterna med alltför många kommenderingar från vissa truppförband synes jämväl böra övervägas den åtgärden, att ålägga de extra ordinarie fänrikarna att tjänstgöra utom det egna truppförbandet, då så erfordras för att utfylla en på grund av oförutsedda kommenderingar uppkommen brist i officerskadern vid andra truppförband. En sådan anordning torde även kunna sägas vara till fördel ur utbildningssynpunkt.

Staten för fälttygkåren. Här torde blott böra omnämnas, att arméförvaltningens tygdepartement i skrivelse den 15 maj 1940 inkommit med framställning om vissa utökningar av fälttygkåren i anslutning till överbefälhavarens nu föreliggande förslag. Nämnda framställning, vilken innefattar förslag om en mycket omfattande omorganisation av fälttygkåren, har remitterats till överbefälhavaren för yttrande. Något på denna framställning grundat förslag till riksdagen kan icke i detta sammanhang framläggas.

Staten för fortifikationskåren. Den förut för riksdagen framlagda staten för fortifikationskåren har föreslagits skola ökas med 1 kompaniofficer i lönegrad Oa 3 eller Oa 2. Samtidigt hava kårens nu befintliga 5 löjtnantsbeställningar föreslagits skola utbytas mot 5 beställningar för kompaniofficerare i lönegrad Oa 3 eller Oa 2. Bland annat med hänsyn till angelägenheten att säkerställa kårens rekrytering anser jag mig böra biträda dessa förslag.

Staten för intendenturkåren. Intendenturkåren har av överbefälhavaren föreslagits skola utökas med 1 major och 3 kaptener samt 2 förvaltare, 2 fanjunkare och 2 sergenter utöver vad som förut föreslagits för budgetåret 1940/41. För egen del finner jag mig emellertid icke böra för närvarande föreslå större utökning i förhållande till vad i propositionen nr 159 till årets riksdag föreslagits än med 1 major och 2 kaptener samt 1 förvaltare, 1 fanjunkare och 1 sergent.

Staten för fältläkarkåren. Ett i anslutning till överbefälhavarens skrivelse framlagt förslag om utökning av fältläkarkåren med en bataljonsläkare vid vardera av Värmlands regemente samt Svea, Vendes och Norrlands artilleriregementen finner jag mig icke böra i detta sammanhang upptaga till närmare prövning, utan torde frågan därom, om så finnes lämpligt, få åter upptagas i samband med framläggande av vederbörligt förslag till riksdagsäskanden för budgetåret 1941/42. Erinras bör dock därom, att å staten för närvarande finnes upptagen en bataljonsläkarbeställning vid Svea artilleriregemente, vilken emellertid enligt en vid staten fogad anmärkning skall indragas vid nuvarande innehavarens avgång. Icke heller finner jag mig böra i detta sammanhang biträda ett framlagt förslag om utökande av antalet arvodestjänster för bataljonsläkare vid fältläkarkåren från nuvarande 25 till 35. Däremot har jag intet att erinra emot att, på sätt som föreslagits, ytterligare 25 bataljonsläkare må antagas i fältläkarkårens reserv.

Staten för arméstaben jämte krigsarkivet. I det av överbefälhavaren framlagda förslaget till kaderökningar har föreslagits, att sådan personal som kommanderas från truppförbanden till järnvägstjänst borde uppföras med särskilda beställningar å arméstabens stat, detta såsom ett led i den förut omnämnda strävan att så mycket som möjligt undvika kommanderingar från truppförbanden. Sålunda har föreslagits, att för nämnda ändamål skulle uppföras särskilda beställningar för 1 överstelöjtnant eller major, 1 major, 9 kaptenar och 2 kaptener eller löjtnanter. Detta förslag finner jag mig böra biträda, dock att beställningarna för kompaniofficerare torde böra upptagas som arvodestjänster med arvoden motsvarande lönen i vederbörliga lönegrader.

Å arméstabens stat finnas för närvarande upptagna 4 beställningar för militärattachéer, därav 1 överstelöjtnant och 3 majorer. Nu har föreslagits, att antalet militärattachéer skulle utökas med 4 till 8. Som skäl härför har anförts, att antalet militärattachéer under senare år i själva verket utgjort 8 och att truppförbanden icke borde betungas med löner för det överskjutande antalet, som sålunda kommanderas från truppförbanden. Av de nya beställningarna borde 3 vara överstelöjtnants- eller majorsbeställningar och 1 majorsbeställning. — För egen del finner jag mig kunna tillstyrka, att antalet beställningar för militärattachéer något utökas. Dock torde ökningen böra begränsas till två beställningar, därav 1 överstelöjtnants- och 1 majorsbeställning.

Staten för truppslagsinspektionerna samt sjukvårds- och veterinärspektionerna. Beträffande denna stat har föreslagits, att å infanteri- och kavalleriinspektionerna kommanderade adjutanter, 3 vid den förra och 1 vid den senare, måtte överföras som särskilda beställningar å respektive inspektioner i lönegrad Oa 3 eller Oa 2. Detta förslag finner jag mig böra biträda, dock att beställningarna ifråga torde böra upptagas som arvodestjänster med arvoden motsvarande lönen.

Staten för arméfördelningsstaberna m. fl. För att kunna fylla den föreslagna krigsorganisationens behov av chefer för högre truppförband har föreslagits,

att vissa högre officersbeställningar skulle tillkomma. Bland annat har därvid föreslagits, att 5 beställningar som ställföreträdare för arméfördelningscheferna och chefen för Övre Norrlands trupper skulle tillkomma och upptagas som överstar i lönegraden Ob 2. Dessa skulle bland annat handhava, leda och inspektera krigsförberedelsearbetet inom fördelningarna. För min del är jag icke för närvarande beredd att tillstyrka uppförande på stat av samtliga sålunda föreslagna nya beställningar. Det behov av högre chefer, som betingas av den utökade krigsorganisationen, läser i varje fall tills vidare kunna i huvudsak tillgodoses genom anlitande av annan redan tillgänglig personal, såsom vissa av de befintliga inspektörerna, personal i reserven samt för ändamålet under mobilisering konstituerad personal. Dock anser jag mig böra redan i detta sammanhang förorda, att 2 av de föreslagna 5 beställningarna som ställföreträdande fördelningschefer upptagas å staten. Dessa två beställningars placering torde det sedermera böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. Frågan om det högre armébefälets organisation torde sedermera, då lugnare förhållanden inträtt, böra upptagas till omprövning i ett sammanhang, därvid även spörsmålet om tillsättande av ställföreträdande fördelningschefer torde få upptagas till närmare skärskådande.

Vidare har föreslagits, att särskilda beställningar som stabschefer vid militärområdesstaberna på fastlandet skola inrättas. Dessa beställningar föreslås skola upptagas alternativt för överstelöjtnanter eller majorer. Detta förslag anser jag mig böra såtillvida biträda, att vid en var av de fyra arméfördelningarna samt vid staben för Övre Norrlands trupper böra tillkomma nya ordinarie beställningar för alternativt överstelöjtnanter eller majorer. I samband därmed böra de nuvarande arvodesbefattningarna som överstelöjtnanter vid fördelningsstaberna bortfalla.

Förslaget innebär ytterligare, att vid arméfördelningsstaberna och staben för Övre Norrlands trupper skola uppföras vissa beställningar för adjutanter. Sålunda skulle vid en var av dessa staber upptagas beställningar för 1 förste adjutant, kapten, och 1 andre adjutant, kapten eller löjtnant, samt 1 adjutant åt militärområdesbefälhavaren, kapten eller löjtnant. Detta förslag anser jag mig böra biträda, dock att beställningarna torde böra uppföras som arvodestjänster med arvoden motsvarande lönen i respektive lönegrader.

Staten för krigshögskolan. Såsom jag under staten för generalstabskåren anført har föreslagits, att under staten för krigshögskolan skulle upptagas 50 nya ordinarie beställningar i lönegrad Oa 3 eller Oa 2, avsedda för krigshögskolans elever. Av i nyssnämnda sammanhang närmare anförda skäl har jag icke ansett mig böra biträda detta förslag utan i stället förordat, att motsvarande antal nya beställningar skulle upprättas vid de särskilda truppförbanden.

Truppförbanden m. m. Vad först beträffar *infanteriets truppförband* har föreslagits, att samtliga förband utom Värmlands, Skaraborgs och Södermanlands regementen, skulle tillföras nya beställningar för

1 major, 3 kaptener, 1 löjtnant och 1 fänrik samt 3 fanjunkare och 3 sergeanter. Detta förslag anser jag mig böra biträda. På sätt jag i det föregående anført böra vid dessa förband därutöver tillkomma 1 kaptens- och 2 löjtnantsbeställningar. De föreslagna fänrikstjänsterna förutsätter jag emellertid skola avses för extra ordinarie fänrikar, vadan desamma icke torde böra uppföras på staten för vederbörande truppförband; detsamma torde för övrigt, där icke annat utsäges, böra tillämpas i samtliga fall, där nya fänriksbeställningar föreslås skola tillkomma.

Vid Värmlands regemente samt Skaraborgs och Södermanlands regementens infanteridelar torde i enlighet med förslaget och det förut anförda böra tillkomma nya beställningar för 1 major, 2 kaptener och 3 löjtnanter samt 1 tjänst för extra ordinarie fänrik, varjämte vid en var av sistnämnda två regementens pansarbataljoner böra tillkomma nya beställningar för 2 kaptener och 5 löjtnanter.

Vid ett vart av *kavalleriets truppförband* böra i enlighet med förslaget och med tillämpning av vad jag förut anført tillkomma nya beställningar för 1 major, 2 ryttmästare och 1 löjtnant.

Vad därefter beträffar *artilleriet utom luftvärnsartilleriet* innebär förslaget, att vid ett vart av samtliga 6 regementen skola tillkomma 1 major, 3 kaptener, 1 löjtnant och 1 fänrik samt 2 styckjunkare och 2 sergeanter. Härtill bör i enlighet med vad jag i det föregående anført ytterligare tillkomma 1 löjtnantsbeställning vid varje regemente.

Vid Norrbottens artillerikår har den nuvarande chefsbeställningen i lönegraden Oa 5 föreslagits skola utbytas mot en beställning i lönegraden Oa 6. I samband därmed har föreslagits, att samtliga chefer för artilleriets, ingenjörstruppernas och trängens kårer skola upptagas i avlöningsreglementet såsom »kårchefer» i sistnämnda lönegrad. Detta förslag anser jag mig för min del böra tillstyrka. — I övrigt har föreslagits, att vid Norrbottens artillerikår skulle tillkomma 1 överstelöjtnant, 1 major, 4 kaptener, 3 löjtnanter och 1 fänrik samt 3 styckjunkare och 3 sergeanter. Även härutinnan anser jag mig böra biträda det framlagda förslaget. I enlighet med vad jag i det föregående anført torde därutöver böra tillkomma ytterligare 1 löjtnantsbeställning.

För Gotlands artillerikår har föreslagits utökning med 1 överstelöjtnant, 1 kapten och 1 fänrik samt 1 styckjunkare och 1 sergeant. Den föreslagna överstelöjtnantsbeställningen anser jag mig icke kunna för närvarande tillstyrka. Mot de föreslagna utökningarna i övrigt har jag intet att erinra. Därutöver torde på sätt jag i det föregående anført böra tillkomma 1 löjtnantsbeställning.

Vad därefter beträffar *luftvärnsartilleriet* har i en särskild bilaga till överbefälhavarens skrivelse framlagts ett detaljerat förslag till omorganisation av detta vapen, vilket förslag avses skola genomföras under de närmaste två budgetåren. Förslaget innebär i korthet följande. Förutom de nuvarande två luftvärnsregementena i Karlsborg och Linköping (A 9 och A 10) skall tillkomma ett luftvärnsregemente i Stockholm (A 11). För fyllande av bered-

skapskravet på luftvärnsförband skola inom varje militärområde på fastlandet finnas särskilda beredskapsförband, sammanförda till en beredskapsdivision. Beredskapsdivisionernas förläggningssorter föreslås skola vara Malmö, Göteborg, Stockholm, Sundsvall och Boden. Beredskapsdivisionerna i Göteborg och Boden skola utgöra detachement av A 9, beredskapsdivisionerna i Malmö och Sundsvall av A 10. Beredskapsdivisionen i Stockholm föreslås skola ingå som en del av A 11. Utbildningen av personalen föreslås skola ske vid A 9, A 10 och A 11. — Den för genomförande av den föreslagna organisationen med hänsyn till kraven på utbildning och beredskap erforderliga personalökningen i förhållande till vad som föreslagits i propositionen nr 159 till årets riksdag har vid fullt genomförd organisation angivits till 2 överstar (därav 1 luftvärnschef i lönegraden Ob 2), 1 överstelöjtnant, 9 majorer, 38 kaptener, 25 löjtnanter, 13 fänrikar, 1 regementskassör, 58 styckjunkare, 83 sergeant, 243 furirer, 251 konstuplar och 605 meniga. — Den stora ökning av luftvärnsartilleriets fredsorganisation, som föreslagits, har ansetts medföra, att luftvärnsartilleriets ledning icke längre kan åläggas inspektören för artilleriet. I stället borde vapnet underställas en luftvärnschef, som skulle hava en stab till sitt förfogande. Luftvärnschefen skulle övertaga de uppgifter som för närvarande åvila inspektören för artilleriet beträffande luftvärnsartilleriet. Han borde hava befälet över samtliga luftvärnsförband, dock med den inskränkningen, att militärområdesbefälhavarna skulle äga att beträffande krigsförberedelser direkt till vederbörlig beredskapsdivision utfärda erforderliga bestämmelser. Inom varje militärområdesstab förutsattes skola ingå 1 regementsofficer med 1 adjutant ur luftvärnsartilleriet. — Övergången till den nya organisationen har föreslagits skola fördelas på de två budgetåren 1940/41 och 1941/42. Under första året borde luftvärnschefen med stab tillsättas och beredskapsdivisionen i Sundsvall organiseras. Därjämte borde under första året militärområdesstaberna förseas med luftvärnsofficerare och viss kaderökning genomföras för att möjliggöra fortsatt beredskap i Malmö, Göteborg och Boden utan att reservpersonal i samma grad som nu behövde tagas i anspråk. Under andra året skulle omorganisationen slutföras. De utökningar av luftvärnsartilleriets stater i förhållande till i propositionen nr 159 upptagna stater, vilka borde genomföras under budgetåret 1940/41, utgjorde enligt förslaget 1 överste (Ob 2, luftvärnschef), 1 överstelöjtnant eller major, 8 majorer, 18 kaptener, 10 löjtnanter, 6 fänrikar, 13 styckjunkare, 34 sergeant, 86 furirer, 74 konstuplar samt 516 meniga. Härav belöpa å den föreslagna luftvärnsstaben förutom luftvärnschefen 1 överstelöjtnant eller major, 1 major, 6 kaptener och 2 löjtnanter samt å den föreslagna beredskapsdivisionen i Sundsvall 1 major, 4 kaptener, 3 subalternofficerare, 5 styckjunkare, 12 sergeant, 29 furirer, 25 konstuplar och 89 meniga.

För min del anser jag det icke nu vara möjligt att på grundval av den föreliggande utredningen fatta någon slutlig ståndpunkt till det föreliggande förslaget till omorganisation av luftvärnsvapnet i dess helhet. Jag vill därför utan att i någon mån binda mig för framtiden allenast uppehålla mig vid de

organisationsförslag som förutsatts skola genomföras under nästkommande budgetår. Vad då först angår den föreslagna befattningen som luftvärnschef anser jag mig icke kunna för närvarande biträda förslaget om inrättande av en dylik befattning. Såsom jag i det föregående anført lærer det bliva nödvändigt att inom en nära framtid företaga en översyn av ledningsproblemet inom armén överbud. Därvid lærer särskilt frågan om inspektörernas ställning inom organisationen komma upp till bedömning. Under sådana förhållanden synes det icke vara välbetänkt att nu inrätta en ny befattning med i huvudsak en inspektörs uppgifter. Av det sagda följer, att jag icke heller är beredd att nu föreslå inrättande av en särskild luftvärnsstab, utan synas luftvärnsartilleriets hithörande ärenden alltjämt böra i varje fall tillsvidare tillhöra artilleriinspektionens kompetensområde. Detta hindrar emellertid icke, att viss stabspersonal bör tillföras luftvärnsartilleriet för att såsom sådan tjänstgöra inom artilleriinspektionen. Jag finner mig i sådant hänseende böra föreslå, att nya beställningar å staten för luftvärnsartilleriet inrättas för 1 överstelöjtnant eller major, 4 kaptener och 2 löjtnanter, i samband varmed artilleristabskårens nuvarande stat torde böra minskas med 1 majors- och 1 kaptensbeställning. — Vad därefter beträffar den föreslagna beredskapsdivisionen i Sundsvall finner jag mig böra tillstyrka, att en sådan organiseras därstädes under nästkommande budgetår. Utan att kunna fatta någon slutlig ståndpunkt till de blivande beredskapsdivisionernas slutliga behov av befälspersonal vill jag emellertid hålla före, att befälskadern vid beredskapsdivisionen i Sundsvall i varje fall för nästa budgetår kan upptagas med något lägre antal beställningar än som i förslaget avses. Jag vill sålunda förorda, att för beredskapsdivisionen i Sundsvall under nästkommande budgetår beräknas följande personal, nämligen 1 major, 3 kaptener, 2 löjtnanter, 4 styckjunkare, 9 serjeanter, 25 furirer, 25 konstuplar och 89 meniga. De sålunda föreslagna manskapsbeställningarna torde böra uppföras å staten för Östgöta luftvärnsregemente. Å sistnämnda stat torde även böra uppföras en för en expeditionsunderofficer vid den nämnda beredskapsdivisionen avsedd befattning för en pensionerad underofficer. — Att särskilda luftvärnsofficerare böra finnas vid militärområdesstaberna, synes vara lämpligt. Tillsvidare synes det emellertid knappast vara nödvändigt att avse mera än en sådan officer för varje stab. Denne synes kunna vara av kaptens grad, vadan å luftvärnsartilleriets stat för nästa budgetår för detta ändamål böra upptagas 5 nya kaptensbeställningar. — Utöver vad sålunda föreslagits torde det vara lämpligt att redan under nästkommande budgetår genomföra vissa ytterligare kaderförstärkningar vid luftvärnsartilleriet. Dessa utvidgningar synas emellertid kunna inskränkas till beställningar för 4 majorer, 4 kaptener, 5 löjtnanter, 2 fänrikar, 6 styckjunkare, 8 serjeanter, 20 furirer, 20 konstuplar och 160 meniga, manskapsbeställningarna lika fördelade på Karlsborgs och Östgöta luftvärnsregementen. — De kaderökningar utöver tidigare föreslagna som i enlighet med det anförda föreslås skola tillkomma vid luftvärnsartilleriet under nästkommande budgetår utgöra sålunda 1 major eller överstelöjtnant, 5 majorer, 16 kaptener, 9 löjtnanter, 2 fänrikar, 10 styckjunkare, 15 serjeanter samt vid Karlsborgs luftvärnsregemente 10

furirer, 10 konstaplar och 80 meniga och vid Östgöta luftvärnsregemente 35 furirer, 39 konstaplar och 169 meniga samt 1 pensionerad underofficer. I samband därmed skola ur artilleristabskårens stat utgå 1 majors- och 1 kaptensbeställning.

Vad därefter beträffar *ingenjörtrupperna* innebär överbefälhavarens förslag till en början, att samtliga tre kårchefer skola upptagas i lönegraden Oa 6. Samtidigt skulle 1 överstelöjtnant utgå ur staten. Med hänsyn till att två av de nuvarande överstelöjtnantsbeställningarna äro avsedda för kårchefer, innebär detta i själva verket en ökning med 1 överstelöjtnantsbeställning. Härutöver föreslås skola tillkomma nya beställningar för 2 majorer, 8 kaptener, 1 löjtnant, 5 fänrikar, 8 fanjunkare och 2 sergeanter. Vad sålunda föreslagits anser jag mig böra tillstyrka, varjämte i enlighet med vad jag tidigare anfört böra tillkomma ytterligare 2 löjtnantsbeställningar. Av de 5 fänrikarna torde 2 böra uppföras som ordinarie beställningar och de övriga beräknas för extra ordinarie fänrikar.

I fråga om *signalregementet* innebär förslaget en utökning av antalet beställningar med 2 majorer, 2 kaptener och 5 löjtnanter. Jag finner mig böra tillstyrka förslaget i denna del. Härtill kommer i enlighet med vad förut anförts ytterligare 1 löjtnantsbeställning.

Vad slutligen beträffar *trängen* har jag redan förut tillstyrkt, att samtliga fyra kårchefer uppföras i lönegraden Oa 6. De två nuvarande överstelöjtnantsbeställningarna torde därvid böra bibehållas i staten. Därutöver torde böra tillkomma 1 major, 7 kaptener, 10 löjtnanter, 3 fänrikar, 5 fanjunkare och 7 sergeanter.

Några nya förslag till personalstater, upprättade i enlighet med det sålunda anförda, torde det icke vara erforderligt eller lämpligt att nu framlägga för riksdagen. I stället torde Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att i de personalstater, som må komma att av riksdagen godkännas, vidtaga de ändringar som betingas av ett bifall till de förslag, som här ovan framlagts. På grund av riksdagsbeslutet erforderliga ändringar i den vid militära avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen äger Kungl. Maj:t utfärda.

Även i fråga om personalen vid *arméns reservstater* omfattar det framlagda förslaget vissa utökningar i förhållande till vad som bestämts i 1936 års försvarsbeslut. Sålunda föreslås för nästkommande budgetår skola tillkomma följande beställningar utöver vad som föreslagits i propositionen nr 159 till årets riksdag, nämligen 1 generalmajor, 6 överstar, 11 överstelöjtnanter och 11 majorer ävensom 2 fältläkare, 3 regementsläkare, 2 fältveterinärer och 2 regementsveterinärer.

För egen del anser jag det vara synnerligen tveksamt, huruvida det kan anses vara ur krigsförberedelsesynpunkt rationellt och lämpligt att genom uppförande av ett flertal högre chefsbefattningar på reservstat i fredstid binda sig för att vissa krigsbefattningar skola innehavas av just dessa personer. I åtskilliga fall torde det vara att befara att man därigenom icke får de lämpligaste männen på de rätta posterna. I varje fall anser jag mig icke kunna på

grundval av den föreliggande utredningen tillstyrka, att reservstaterna för nästkommande budgetår utökas i den omfattning som föreslagits, utan inskränker mig till att föreslå, *dels* att ytterligare 2 nya reservstatsbeställningar för överstar må tillkomma under nästkommande budgetår, vilket innebär, att antalet överstebeställningar kommer att uppgå till 7, *dels ock* att antalet majorsbeställningar på reservstat för nästa budgetår utökas med 10 utöver vad som förut föreslagits, varefter antalet majorsbeställningar å denna stat kommer att uppgå till 65.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att överbefälhavaren i skrivelse den 14 maj 1940 inkommit med framställning rörande vissa utökningar av den å *försvarsstabens* stat upptagna militära personalen. Dessa utökningar överensstämma i stort sett med vad som i förevarande hänseende av chefen för försvarsstaben föreslogs i hans i statsverkspropositionen till årets riksdag, punkten 3, omnämnda skrivelse av den 7 oktober 1939. I likhet med vad jag vid framläggandet av statsverkspropositionen anförde anser jag mig ej heller nu böra tillstyrka den föreslagna utökningen av försvarsstabens ordinarie personal, helst som därigenom beröras vissa problem av organisatorisk art, vilka jag icke anser mig i detta sammanhang böra upptaga till prövning. Spörsmålet därom sammanhänger delvis med den omprövning av frågan om organisationen av försvarsväsendets ledning, som längre fram torde bliva nödvändig.

Vad beträffar de kostnader, som komma att föränledas av de föreslagna utökningarna av arméorganisationen, hänföra sig dessa dels till avlöningar åt den nytillkommande personalen och dels till materielkostnader av olika slag.

Lönekostnaderna för den nytillkommande personal på aktiv stat, som av mig i det föregående föreslagits, kunna beräknas uppgå till i runt tal 4,000,000 kronor för helt år räknat. Som det emellertid är att förvänta, att en avsevärd del av de nya befattningarna allenast kommer att vara tillsatt under en del av nästa budgetår, synes det befogat att för sagda budgetår beräkna allenast hälften av nämnda belopp eller 2,000,000 kronor, med vilket belopp det genom propositionen nr 159 äskade förslagsanslaget av 40,000,000 kronor till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. sålunda torde böra ökas. Det i statsverkspropositionen till årets riksdag äskade anslaget å 1,100,000 kronor till arméns reservstater torde däremot icke behöva uppräknas på grund av förslaget om upptagande av vissa nya reservstatsbefattningar.

De av den utökade krigsorganisationen betingade kostnaderna för nyanskaffning av materiel av olika slag låta sig för närvarande knappast beräkna med någon större grad av säkerhet. Här må endast omnämnas, att kostnaderna för den erforderliga tygmaterielen i överbefälhavarens förslag uppskattats till cirka 116,000,000 kronor och att för nyanskaffning av intendenturmateriel ett belopp av 18,000,000 kronor ansetts erforderligt för den nya organisationens genomförande. De för dylik materiel erforderliga beloppen torde det få ligga i Kungl. Maj:ts hand att med anlitan av förskottsanslag ställa till vederbörande förvaltningsmyndigheters förfogande efter hand som behov därav

uppstå. Detsamma torde få gälla med avseende å de barackbyggnader m. m., som efter närmare utredning må befinnas erforderliga för ordnande av förläggningen av den nytillkommande beredskapsdivisionen av luftvärnsartilleriet i Sundsvall.

Slutligen må här omnämnas, att överbefälhavaren i sin förenämnda skrivelse den 11 maj 1940 anfört, att för att tillgodose behovet av värnpliktiga för den nya organisationen en utökning erfordrades av antalet årsklasser i beväringen. Till frågan härom återkommer jag i annat sammanhang.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring av Sitt i propositionen nr 159 till årets riksdag under punkten 3 gjorda förslag — föreslå riksdagen att

dels besluta, att en beredskapsdivision av luftvärnsartilleriet med den sammansättning som i det föregående anförts skall under budgetåret 1940/41 uppsättas och förläggas till Sundsvall,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i de förslag till personalstater för arméns truppförband m. fl., som må komma att av riksdagen godkännas, vidtaga de ändringar som för varje särskild stat här ovan föreslagits,

dels ock till *Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 42,000,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Wikland.